

Verkenning versterking bestuurskracht Scherpenzeel

VERKENNING VERSTERKING BESTUURSKRACHT SCHERPENZEEL

Deze verkenning geeft een beeld van de mogelijkheden die er zijn voor versterking van de bestuurskracht van Scherpenzeel. Deze mogelijkheden zijn verkend als anticipatie op een mogelijk niet kunnen voldoen van de gemeente Scherpenzeel aan de randvoorwaarden voor duurzaam bestuurskrachtige zelfstandigheid. Dit is afhankelijk van de inhoud van de Kadernota 2021-2024, die daarvoor als ijkpunt wordt genomen door Gedeputeerde Staten van Gelderland. De besluitvorming in de gemeenteraad van Scherpenzeel over die Kadernota is voorzien voor 9 juli 2020. Op 26 mei 2020 zal B&W een standpunt innemen over de Kadernota en hierover zal GS een standpunt innemen, waarin ook aangegeven zal worden of er – na vaststelling van de Kadernota in de gemeenteraad – mogelijk gestart zal worden met een artikel 8 procedure in het kader van de Wet Arhi, dat is een herindelingsprocedure op provinciaal initiatief.

Doelstellingen van deze verkenning zijn:

- Een beeld te scheppen van de regionale verhoudingen en context waarin de versterking van de bestuurskracht van Scherpenzeel een plek moet krijgen;
- Te inventariseren welke realistische opties en varianten vanuit die context moeten worden afgewogen voor versterking van de bestuurskracht van Scherpenzeel als onderbouwing van een mogelijk besluit van GS tot start van een artikel 8 procedure;
- Een inhoudelijk kader te scheppen voor een eventueel te voeren “open overleg” in het kader van artikel 8 Wet Arhi.

Voor de uitvoering van deze verkenning zijn de volgende activiteiten uitgevoerd:

- A. Er heeft een studie plaatsgevonden van mogelijk relevante documenten betrekking hebbend op de ontwikkeling van de regionale verhoudingen in de Regio Food Valley en de bestuurskracht van Scherpenzeel.
- B. Er is een gespreksronde uitgevoerd waarbij de regiogemeenten Barneveld, Ede, Renswoude, Veenendaal en Woudenberg en het bestuur van Regio Food Valley waren betrokken. Hierbij is gevraagd om hun visie, verwachtingen en mogelijke rol ten aanzien van de versterking van de bestuurskracht van Scherpenzeel te inventariseren.
- C. Er heeft – op basis van desk-research – een analyse plaatsgevonden van innovatieve bestuursvormen op hun mogelijke toepasbaarheid bij versterking van de bestuurskracht van Scherpenzeel.
- D. De informatie uit A-C wordt toegepast op de situatie in Scherpenzeel, waarbij bezien wordt welke mogelijkheden van versterking van bestuurskracht toepasbaar zouden zijn.

Deze rapportage gaat achtereenvolgens in op de regionale context voor bestuurskrachtversterking van Scherpenzeel, de resultaten van de gevoerde gesprekken met buurgemeenten en de Regio Food

Valley en het analyseresultaat van innovatieve bestuursvormen. Het eindigt met een kort resumé. Als bijlage bij deze verkenning zijn gevoegd de gespreksverslagen van de gevoerde gespreksronde onder B.

A. Verkenning regionale context

De gemeente Scherpenzeel maakt onderdeel uit van de Regio Food Valley. In de Regio Food Valley zijn drie **samenwerkingsprogramma's**.

Het *AgriFood 2030* programma is een gezamenlijk initiatief van verschillende stakeholders, bestaande uit FrieslandCampina, Gemeente Ede, Gemeente Wageningen, het Ministerie van Landbouw, Natuur & Voedselkwaliteit, Regio FoodValley, Topsector Agri&Food, Unilever, Wageningen University & Research en penvoerder provincie Gelderland. Het AgriFood 2030 programma heeft als doel om de sterke positie van FoodValley als het wereldwijde Agri & Food centrum voor kennis en innovatie te behouden én verder te versterken. Om dit doel te realiseren is een belangrijk eindresultaat van dit programma om een langjarig, integraal ontwikkel en financieringsprogramma te ontwikkelen en op te starten, vanuit een commitment van zowel de provincie Gelderland als overige partners.

Foodvalley NL bevordert (inter)nationale samenwerking tussen bedrijven, overheid, onderwijs en kennisinstellingen ten behoeve van innovatie in de agrifoodsector wereldwijd. Het is een organisatie met een groot netwerk binnen de agri en food. Zij vormt een schakel voor de komst van en samenwerkingen met onder andere internationale partijen.

Regio Deal Foodvalley (2^e tranche, 2019) is een meerjarige samenwerking tussen het Rijk en acht partijen uit de regio: Regio Foodvalley, Wageningen University & Research, Universiteit Utrecht, provincie Gelderland, provincie Utrecht, LTO Noord, VNO-NCW midden en Waterschap Vallei en Veluwe. Met deze Deal wordt een impuls gegeven aan een gerichte, regionale én integrale aanpak om de transitie naar een duurzaam en gezond voedselsysteem te versnellen via drie sporen:

- versnelde transitie van de primaire sector,
- gezonde voeding; van prille start tot oude dag,
- versterking kennis- en innovatiecluster.

Voor de **governance en de organisatie** van de samenwerking zijn er 2 besturen ingesteld binnen Regio Foodvalley. Binnen de *Gemeenschappelijke Regeling* nemen de acht aangesloten gemeenten samen besluiten. Dit wordt ook wel de intergemeentelijke samenwerking genoemd. Daarnaast worden binnen de *Triple Helix* gezamenlijk besluiten genomen door de drie O's (overheid, onderwijs/onderzoek, ondernemers). Onder beide besturen wordt een groot aantal projecten uitgevoerd die elkaar versterken. Deze projecten zijn opgenomen in de strategische agenda en de intergemeentelijke werkprogramma's. Regio Foodvalley en de Triple Helix samenwerking worden gefaciliteerd door bureau Regio Foodvalley.

De **strategische agenda** van de Regio Food Valley bevat de volgende punten/thema's:

- *Landbouwtransitie en vitaal platteland*
voor een toekomstbestendige AgriFood keten en een vitaal platteland.
- *Voeding voor een gezond leven*
omgeving waarin gezond en duurzaam voedsel bijdraagt aan een gezond leven van haar inwoners.
- *Energietransitie*

werkt aan de energietransitie vanuit het regionaal DNA en op een manier die haar kracht versterkt.

➤ *Human Capital*

maakt werk van een optimaal functionerende arbeidsmarkt met aandacht voor de volle breedte: voor elk talent en in elke levensfase.

➤ *Innovatie, clustervorming en circulaire economie*

bouwt aan een toekomstbestendige regionale economie door stimulering van innovatie, clustervorming en circulair ondernemen.

➤ *Fysieke randvoorwaarden*

zorgen voor balans tussen economische activiteiten en woon- en leefomgeving.

➤ *Quality of living*

een aantrekkelijker woon- en leefomgeving bieden, als belangrijke voorwaarde om werknemers naar dit gebied te trekken en behouden.

Op deze thema's spreken de Triple Helix partners af dat ze hun strategische ambities en inspanningen met elkaar in lijn én onder de noemer en vlag van Regio Foodvalley brengen. Dat betekent ook dat partners op deze thema's willen samenwerken en elkaar aanspreken op geleverde inzet en resultaten. Om zo gezamenlijk te bouwen aan een toekomstbestendige regio. Het is een ontwikkelopgave voor de hele regio om de ambities uit de strategische agenda, o.a. via visievorming uit te werken en te verbinden aan concrete afspraken over o.a. woningbouw, werklocaties en RES (maar ook op andere vlakken, bijv. visie op landelijk gebied/transitie van de landbouw, verstedelijkingsvraagstuk).

De **inhoudelijke rol en positie van Scherpenzeel** in de uitvoering van deze strategische agenda is op dit moment vooral zichtbaar op de volgende onderwerpen/dossiers:

- *Regionale woningbouwprogrammering*; De woningbouwafspraken worden in lijn gebracht met de realisatiecapaciteit. Daarbij past de ambitie van 55 woningen per jaar. De druk op de woningmarkt, de autonome behoefte en onze ambitie om het huidige voorzieningenniveau (onderwijs, detailhandel, welzijn, sport) overeind te houden, rechtvaardigen een hogere woningbouwafpraak. Daarbij is het uitgangspunt dat inbreidingsplannen bovenop de ambitie van 55 woningen gerealiseerd kunnen worden. De gemeente wil vooral bouwen voor huidige inwoners en terugkerende jongeren. Scherpenzeel heeft voldoende plancapaciteit om in haar eigen woningvraag te voorzien.
- *Regionaal Programma Werklocaties*: In Scherpenzeel is in principe alleen sprake van het accommoderen van lokale bedrijvigheid. Dit levert niet of nauwelijks discussie op in regionaal verband. In de geringe vraag kan de gemeente zelf voorzien. Uitzondering daarop vormt de ruimtevraag van het bedrijf Modiform. Het bedrijf is al geruime tijd in gesprek met de gemeente om alle bedrijfsactiviteiten, nu verspreid over diverse locaties, te concentreren in Scherpenzeel. Daarvoor is herstructurering van het lokale bedrijventerrein 't Zwarteland en een uitbreiding daarvan ('t Zwarteland II) in beeld. De aard en omvang van de benodigde uitbreiding staat op gespannen voet met de in regionaal verband gehanteerde Ladder voor duurzame verstedelijking en met het provinciale omgevingsbeleid.
- *Regionale Energiestrategie (RES) Foodvalley*. Gemeente Scherpenzeel heeft begin 2020 de Kadernotitie Duurzaamheid vastgesteld met daarin de ambitie om in 2050 energieneutraal te zijn. Daarbij is voor 2030 als doelstelling 55% broeikasgasreductie opgenomen. Momenteel werkt Scherpenzeel aan de Omgevingsvisie. Eind december 2019 heeft de gemeenteraad de Nota van Uitgangspunten voor deze Omgevingsvisie vastgesteld. Hierin is als ambitie voor Scherpenzeel-Noord (buitengebied) lokale duurzame energieopwekking opgenomen

(wind). Deze ambitie reikt verder dan op grond van de regionale uitgangspunten mag worden verwacht. Het proces om te bepalen op welke wijze Scherpenzeel invulling gaat geven aan bovengenoemde ambities loopt parallel aan het proces voor de concept-RES en RES1.0. De gemeente levert de ambtelijk trekker van het thema “Warmte-structuur” binnen de RES.

In het algemeen komt naar voren dat Scherpenzeel een loyale en betrokken, doch een (begrijpelijkerwijs) bescheiden bestuurlijke, ambtelijke en financiële rol vervult binnen het samenwerkingsverband met de nadruk op enkele dossiers (zie boven).

B. Resultaten gespreksronde met buurgemeenten

In maart jl. zijn de buurgemeenten van Scherpenzeel en de Regio Food Valley uitgenodigd mee te werken aan individuele gesprekken met als doelen om hiermee:

1. een onderbouwd beeld te kunnen vormen van de gemeenten die bij een eventueel te starten open overleg en bij een mogelijke herindeling betrokken dienen te worden;
2. een onderbouwd beeld te kunnen vormen welke varianten en opties (naast herindeling) er mogelijk nog zouden kunnen zijn om de bestuurskracht van Scherpenzeel te versterken;
3. een actueel beeld te ontwikkelen van de bestuurlijke verhoudingen in de regio en de gevolgen daarvoor van een mogelijke herindeling van Scherpenzeel met een of meer gemeenten.

De gesprekken waren bedoeld om de opvattingen die daarover bij de bestuurlijke partners van Scherpenzeel leven te inventariseren. De verkenning had dus primair een inventariserend karakter. De verkenning is uitgevoerd door de provinciaal projectleider Versterking Bestuurskracht Scherpenzeel. De deelvragen en de verslagen van de gesprekken zijn bij deze rapportage gevoegd. Uit de gesprekken zijn de volgende conclusies/waarnemingen te formuleren:

1. Snel duidelijkheid is belangrijk.

Het wordt door de partijen van (groot) belang geacht dat er snel duidelijkheid komt over de bestuurlijke toekomst van Scherpenzeel. Het gevaar bestaat dat deze discussie een langdurig negatief beslag legt op de regionale samenwerking en de bestuurlijke verhoudingen in het gebied. Dit moet voorkomen worden.

2. Ede, Veenendaal en Barneveld staan open voor verdergaande samenwerking met Scherpenzeel via dienstverleningsovereenkomsten.

Ede, Veenendaal en Barneveld staan open voor het mogelijk aangaan van samenwerking voor het oplossen van eventuele bestuurskrachtproblemen i.c. het versterken van organisatiekracht van Scherpenzeel. Daarbij gaat het dan in principe om een zakelijke samenwerking (bv. via een dienstverleningsovereenkomst). De gemeenten stellen hieraan nadere voorwaarden, waarvan de belangrijkste is dat er door Scherpenzeel een heldere keuze gemaakt wordt voor 1 vaste samenwerkingspartner (niet “shoppen”). Ede geeft expliciet aan dat er ook systeemintegratie en harmonisatie op onderdelen zal moeten plaatsvinden. Ede en Veenendaal geven aan dat tevoren een heldere afspraak over taken, kosten en termijnen moet worden gemaakt, waarbij Scherpenzeel primair de behoefte aan moet geven. Barneveld geeft als voorwaarde aan dat voor het aangaan van een verre gaande ambtelijke samenwerking er een “stip op de horizon” moet zijn voor bestuurlijke fusie.

3. Geen van de gemeenten heeft vanuit eigen wensen een fusieagenda en/of wens tot herindeling.

Van de geïnterviewde gemeenten heeft geen enkele een actieve fusieagenda voor de komende jaren. Renswoude en Woudenberg kiezen heel bewust voor zelfstandigheid voor de komende periode. Barneveld, Ede en Veenendaal zouden eventueel bereid zijn om herindelingen of grenswijzigingen te overwegen indien andere partijen dat wensen of nieuwe omstandigheden daartoe nopen, mits daarmee ook de positie van de eigen gemeente kan worden versterkt.

4. Barneveld is de enige realistische optie voor een herindeling met Scherpenzeel.

De gemeente Barneveld staat open voor een herindeling met Scherpenzeel, onder voorwaarden. Zo wenst Barneveld snel duidelijkheid en wil een herindeling per 1 januari 2023. Barneveld hecht veel waarde aan voldoende draagvlak bij Scherpenzeel en heeft voorkeur voor een lichte samenvoeging. Veenendaal heeft aangegeven een verzoek vanuit Scherpenzeel tot een fusie open te willen overwegen. De gemeente Veenendaal is geen buurgemeente van Scherpenzeel en ligt in de provincie Utrecht.

5. Eventuele herindeling van Scherpenzeel met Barneveld heeft weinig consequenties voor de andere gemeenten en kan positief uitwerken voor de samenwerking in de Regio.

Alle partijen geven aan dat een mogelijke herindeling tussen Scherpenzeel en Barneveld per saldo weinig effect zal hebben op hun eigen bestuurlijke toekomst en op de onderlinge samenwerking in de Regio Food Valley. Er raken geen gemeenten geïsoleerd. Verder zijn de veranderingen op de samenstelling in de regio beperkt. Wel zal door beperking van het aantal gemeenten de samenwerking positief kunnen worden beïnvloed. Aandacht wordt gevraagd voor enige specifieke lopende samenwerkingsafspraken met de gemeente Scherpenzeel die dan mogelijk moeten worden herijkt.

6. Precair proces, wees zorgvuldig.

In meerdere gesprekken wordt expliciet gewezen op het belang van zorgvuldigheid in het proces met name gericht op de communicatie en het bestuurlijk overleg. Dit ook mede aan de hand van percepties over het proces tot nu toe. Expliciet wordt gevraagd om een goede en tijdige communicatie met deze gemeenten over het resultaat van deze verkenning en de verdere besluitvorming.

C. Inventarisatie en analyse alternatieve bestuurskrachtoplossingen

Er is in het lokaal bestuur veel creativiteit in het vinden van passende oplossingen voor versterking van de bestuurskracht van gemeenten. En dat past ook zeker bij de veelvormigheid van die thematiek, zowel naar zijn aard als naar de regionale en maatschappelijke contexten waarin die zich kan voordoen. In de afgelopen jaren zijn er experimenten en nieuwe denkwijzen ontwikkeld:

- Organisatievormen die – binnen het geldende formeel bestuurlijk-juridisch kader – een maatwerkoplossing kunnen bieden voor bestuurskrachtproblemen van gemeenten.
- Zijn er nieuwe bestuurlijk-juridische constructen denkbaar waarmee bestuurskrachtvragen van gemeenten kunnen worden benaderd?
- Kan op een nieuwe innovatieve vorm invulling gegeven worden aan meervoudige democratie en participatie in geval er sprake is van meerkernigheid van gemeenten?

Dit soort vragen worden overigens niet alleen gesteld vanuit de behoefte om specifieke bestuurskrachtproblemen op te lossen, maar ook vanuit het besef dat steeds meer bestuurlijke vragen relateren aan integrale maatschappelijke opgaven en behoeftes (“veiligheid”, “gezondheid”, “energietransitie”). De ontwikkeling in data- en informatietechnologie maakt het enerzijds mogelijk om operationele uitvoering van allerlei gemeentelijke taken op afstand en grotere schaal toe passen en leidt anderzijds tot de behoefte aan nieuwe vormen van nabijheid en wederzijdse beïnvloeding (co-creatie/participatie) tussen lokale overheid en inwoner/ondernemers etc...

Wat betreft de innovatieve *organisatievormen* geven Linze Schaap en Leon van den Dool in een publicatie uit 2013¹ een goed overzicht van mogelijke benaderingen van intergemeentelijke samenwerking bij de uitvoering van taken. Zij onderscheiden daarbij het:

- “netwerkmodel”, waarin medewerkers van verschillende gemeenten op diverse al dan niet tevoren afgesproken terreinen met elkaar samenwerken zonder overdracht van taken, mensen, middelen en bevoegdheden
- “matrixmodel”, waarin gemeenten volgens een tevoren afgesproken verdeling tussen voor en met elkaar taken uitvoeren, waarbij de bestuursbevoegdheid bij de gemeenten blijft.
- “integratiemodel”, waarbij gemeenten voor (een deel van) hun taken een aparte organisatie-eenheid inrichten bv. shared service center, dan wel waarbij een gemeentelijke organisatie taken uitvoert voor de ander of de anderen.

In de lokale bestuurspraktijk komen deze constructies voor in diverse gedaanten tot en met de situatie dat individuele gemeenten vrijwel hen gehele taakuitvoering door een andere gemeente of door een apart gemeenschappelijk orgaan laten uitvoeren via een aparte (lichte) GR, centrumgemeenteconstructie of een “gastgemeenteconstructie”. Innovaties in dit veld vinden eigenlijk niet plaats op het gebied van taakuitvoering, wel op het gebied van de governance. Zo komt er meer aandacht voor de wijze waarop de gemeenteraden in dit soort constructies een meer betekenisvolle rol kunnen vervullen.

Daarmee komen we meer bij de mogelijke innovatieve vormen en experimenten van bestuurlijke governance. Al langer bestaand voorbeeld hiervan zijn de Drechtsteden (met “informeel” overgedragen bevoegdheden van gemeenteraden naar een Drechtstedenraad). Enkele jaren geleden is geprobeerd een “federatiegemeente” te vestigen in Noord-Brabant (Kempen) met als belangrijkste kenmerk dat enkele “regionale” raadsbevoegdheden formeel zouden worden overgedragen naar een Kempenraad en tegelijk enkele “lokale” raadsbevoegdheden direct bij de gemeenteraad zouden blijven.

In de afgelopen jaren is meer aandacht gekomen voor de manier waarop meervoudige democratie in het bijzonder in een meerkernige gemeente vorm kan krijgen. Dit past in een bredere visieontwikkeling op het gebied van vernieuwing van de democratie door nieuwe vormen en perspectieven (directe democratie, doe-democratie). In deze benadering staat niet zozeer de taakuitoefening door gemeenten centraal of de beste organisatie- of bestuursvorm die daarbij past, maar veeleer hoe overheid en (netwerk)samenleving nieuwe vormen en manieren van coproductie, co-creatie ontwikkelen waarbij de bestuurs- en organisatievorm veel meer volgend en ondergeschikt is. Dit thema speelt ook een rol in fuserende gemeenten omdat daar nu eenmaal veelal sprake zal zijn van meerdere, onderling verschillende kernen, die toch in een onderling verband met elkaar meerwaarde willen en moeten ontwikkelen. Daarbij staat veeleer de

¹ van den Dool, L. T., & Schaap, L. (2014). Intergemeentelijke samenwerking: Het kan ook licht. Een verkenning van lichte vormen van intergemeentelijke samenwerking. Bestuurskunde, 23(1), 65-76.

gemeenschap in die kernen centraal en minder de gemeente als instituut. Die is- zoals gezegd – meer volgend.

D. Synthese: Mogelijkheden versterking bestuurskracht Scherpenzeel

Scherpenzeel is primair een sterk dorp, een stevige woon-, werk- en leefgemeenschap. De gemeente als “instituut” heeft echter te weinig bestuurskracht om de doelen en wensen van dit sterke dorp op adequate wijze te realiseren. Die bestuurskrachtproblematiek heeft zowel een ambtelijke als bestuurlijke component en uit zich zowel in meer praktische, uitvoerende activiteiten als in meer strategische en conceptuele activiteiten en rollen. Hierdoor mist het dorp Scherpenzeel een sterke partner als gemeente.

De gemeente wil komen tot oplossing van de bestuurskrachtproblematiek met name door versterking van de ambtelijke organisatie. Vanuit de provinciale visie op bestuurskracht is dat niet voldoende en te kostbaar voor het te bereiken resultaat. Het biedt op de langere termijn te weinig zekerheid dat wel aan de doelen en wensen van het dorp tegemoet gekomen kan worden. Daarbij speelt zeker een rol dat de ambities van het dorp behoorlijk hoog zijn (bv. ten aanzien van voorzieningen en woonkwaliteit) en de regio ook behoorlijk in beweging is. De economie en de woningmarkt zijn dynamisch. De interactie tussen de gemeenten en tussen het gebied en de omliggende stedelijke agglomeraties is groot en vraagt steeds meer bestuurlijk leiderschap en stuurmanskunst in het gebied.

Vanuit de provinciale visie is voor voldoende bestuurskracht van Scherpenzeel naast ambtelijke versterking ook bestuurlijke versterking nodig. En het is nodig dat de gemeente in staat is om op verschillende schaalniveaus goed te opereren en die niveaus ook met elkaar te kunnen verbinden; “small enough to care and big enough to make it happen”. Dus in staat om zowel in het directe contact met individuele inwoners en kleinere groepen dichtbij te staan als op het regionaal niveau echt invloed en positie uit te oefenen.

Voor de oplossing van de bestuurskrachtproblematiek van Scherpenzeel geldt dus als randvoorwaarden dat:

- Zowel ambtelijke als bestuurlijke versterking nodig is.
- Zowel versterking van praktische uitvoering als van strategische positie nodig is.
- De versterking duurzaam is voor de lange termijn én financieel draagbaar.

Het pakket mogelijke oplossingen waarbij sprake is van alleen ambtelijke samenwerking met 1 of meer partners in het gebied (ambtelijke fusie, regiegemeente, gastgemeente e.d.) is dus eigenlijk niet beter dan het voorstel van de gemeente om de eigen organisatie te versterken. Het biedt geen bestuurlijke versterking en geen versterking van de strategische positie. Dit is overigens al in het rapport “Zelfbewust Scherpenzeel” (2019) in opdracht van de gemeente zelf onderbouwd.

Voor de versterking van de bestuurskracht van Scherpenzeel moet dus gezocht worden naar vormen en constructies waarin een duurzaam ambtelijk en bestuurlijk partnership wordt aangegaan met een of meer partners in het gebied. Uit de verkennende gesprekken met de buurgemeenten blijkt hierbij maar 1 realistische optie te zijn: een bestuurlijk en ambtelijk partnership met Barneveld.

Uit de deskstudie rond meer experimentele bestuurs- en organisatievormen komt naar voren dat die mogelijk wel aan bovenstaande randvoorwaarden zouden kunnen voldoen. Een vorm waarbij

gemeenteraden bevoegdheden overdragen aan een “hoger” regionaal bestuursorgaan biedt wellicht die mogelijkheid om met name de regionale bestuurskracht te bevorderen. Wellicht biedt dit ook kansen om de lokale bestuurskracht van Scherpenzeel – in combinatie met andere maatregelen – te versterken. Maar – afgezien van de mogelijke bestuurlijke nadelen daarvan – kan zo’n vorm zich alleen maar ontwikkelen als daarvoor een intrinsieke behoefte bestaat bij de betrokken gemeenten (en eventueel inwoners). Die behoefte is eigenlijk bij geen enkele gemeente in de regio aangetroffen. Het is zeker ook geen thema dat in de Regio Food Valley een rol speelt op dit moment.

Uit de verkennende gesprekken in de regio blijkt dat de gemeenten in het gebied ieder een eigen visie hebben op de bestuurlijke toekomst, waarbij hun huidige status quo als uitgangspunt wordt genomen, omdat die als positief wordt ervaren. Ze staan open voor veranderingen als de omstandigheden veranderen, maar hechten zeker aan hun zelfstandigheid. Ruimte, ideeën, laat staan initiatieven tot nieuwe, innovatieve regionale vormen van samenwerking zijn niet naar voren gekomen. Dat wil overigens niet zeggen dat ze onbespreekbaar zouden zijn, maar dan niet vanuit het enkele motief om de bestuurskracht van Scherpenzeel te versterken. Ook is vanuit Scherpenzeel daar geen enkel initiatief toe genomen; Scherpenzeel kiest feitelijk voor een zo veel mogelijke “stand alone” zelfstandigheid, waarbij samenwerking vooral de instandhouding van het instituut gemeente moet dienen/bevorderen. De bestuurskracht van Scherpenzeel vraagt nu om een oplossing en het dorp Scherpenzeel kan zich geen onzekere en langjarige experimenten daarmee veroorloven.

Voor het vervolg van het traject van versterking van de bestuurskracht van Scherpenzeel is wel relevant de ontwikkeling van nieuwe vormen van participatie en co-creatie tussen lokale gemeenschappen en gemeentebestuur. Juist een sterk dorp als Scherpenzeel kan zich een uitstekende partner van een (sterk) gemeentebestuur tonen, indien daarvoor ook de juiste vormen en instrumenten worden ingezet.

E. Resumerend; naar een sterk dorp in een sterke gemeente

Op basis van de uitgevoerde verkenning en analyse van mogelijkheden voor de versterking van bestuurskracht van Scherpenzeel komt naar voren dat een strategisch en bestuurlijk en ambtelijk partnership met de gemeente Barneveld de beste mogelijkheid daarvoor biedt en dat andere opties ofwel geen meerwaarde hebben, niet mogelijk zijn en/of geen draagvlak hebben bij de betrokken gemeenten.

Een fusie met Barneveld biedt de lokale gemeenschap de kans om in een nieuwe soort verband met andere kernen en met een krachtiger partner in het gemeentelijk instituut meer eigen regie te voeren en kansen voor het dorp Scherpenzeel te benutten. Daarbij past zeker een nadere oriëntatie, uiteraard met de gemeente Barneveld, hoe – eventueel op een innovatieve manier – de verhouding tussen nieuwe te vormen bestuur en lokaal bestuur kan worden vormgegeven. Dat hoeft niet per se juridisch strak vorm gegeven te worden. Het is juist meer een houding/mentaliteit van bestuur en samenleving om in de “doe-democratie” elkaar op te zoeken en te vinden in concrete opgaven en resultaten voor Scherpenzeel.

Verslag Verkenning

Renswoude (20 april 2020)

Mw. P. Doornenbal (burgemeester)

Mw. I. Lissenberg (gemeentesecretaris)

- *Wat is uw visie op uw eigen bestuurlijke toekomst voor de korte en middellange termijn?*

Doel voor Renswoude: optimale dienstverlening richting inwoners. Bekeken wat daar voor nodig is. Renswoude is na het gestopte herindelingsproces met Woudenberg en Scherpenzeel (2010) een samenwerking met Veenendaal aangegaan. Dit is de 'preferred partner' van de gemeente. De afgelopen tijd is de samenwerking met Veenendaal verder geprofessionaliseerd, door het opdrachtgeverschap in de samenwerking verder te versterken. Centraal staat nu de vraag: welke zaken kan Renswoude als gemeente zelf doen en voor welke zaken is het beter die onder te brengen bij een andere gemeente? Zo is ruimtelijke ordening beter om in eigen organisatie te hebben, terwijl bijvoorbeeld ICT en uitkeringen beter bij Veenendaal ondergebracht kunnen worden.

Het zwaartepunt zit in de eigen organisatie en Renswoude heeft bedrijfsvoering in eigen huis. Voor goede samenwerking is het belangrijk nadrukkelijk te investeren in de organisatie, die regie heeft op netwerksamenwerking.

Voor de korte en middellange termijn is dit de gewenste en ook haalbaar geachte situatie. Voor de langere termijn kunnen er uitdagingen zijn waardoor andere vormen of oplossingen nodig zijn. Deze moeten worden gevonden aan de hand van karakter en omvang van die uitdagingen. Daarop wordt nu niet vooruitgelopen.

- *Welke rol ziet u in uw eigen bestuurlijke toekomst voor samenwerking met andere gemeenten in de regio? Ziet u daar voor de komende jaren nog nieuwe ontwikkelingen in voor uw eigen gemeente?*

Renswoude heeft een hybride model voor intergemeentelijke samenwerking: een dienstverleningsovereenkomst met Veenendaal (met vooral samenwerking op het terrein van veiligheid, sociaal domein en ICT), maar daarnaast ook samenwerking met andere partners (bv. Regio FoodValley). Vanuit de opgave kijken wie de beste samenwerkingspartner is, met als doel een zo goed mogelijke dienstverlening te realiseren richting de inwoners van Renswoude.

De relatie met Veenendaal is goed. Samenwerking bevalt goed, maar wel constant werken aan opdrachtgever- en opdrachtnemerschap. Belangrijk dat dit scherp blijft. Er ligt een zakelijke overeenkomst onder de samenwerking, maar als er aanvullend snel iets nodig is (zoals capaciteit BOA's) kan dat ook geregeld worden. Daar wordt niet moeilijk over gedaan. Pas nadat met Veenendaal gesproken te hebben, zou Renswoude andere partners kunnen kiezen. Maar wel in die volgorde. Dat past bij 'preferred partnerschap' richting Veenendaal dat Renswoude voorstaat.

- *In welke mate en op welke wijze speelt voor uw eigen bestuurlijk toekomst een wijziging van de gemeentelijk indeling mogelijk een rol?*

Het is belangrijk dat de overheid zo georganiseerd is dat nabijheid is gewaarborgd. Klein en overzichtelijk zijn heeft ook kansen. Je kunt als kleine gemeente de casus centraal stellen, in plaats van de kaders. Er zijn wel middelen en mogelijkheden daarvoor nodig.

Organisatieontwikkeling is nooit af. Goed kijken welke ontwikkelingen op je afkomen en hoe je die als gemeente het hoofd kan bieden. Herverdeling gemeentefonds zou zo'n uitdaging kunnen zijn. Er moet eerst een ontwikkeling zijn, daarna de structuur aan te passen. Niet andersom. Een plan B hebben heeft geen zin, want de uitdaging bepaalt de oplossing.

- *Welke samenwerkingsrelatie heeft u op dit moment met de gemeente Scherpenzeel? Verwacht u voor de komende jaren een verandering in die relatie? Wat zijn uw eigen wensen/ideeën daarbij?*

Renswoude grenst aan Scherpenzeel, inwoners verhouden zich daartoe. Goede burens, maar de gemeenten hebben weinig concreet met elkaar van doen, dat mede komt door de provinciegrens die er tussen loopt. Ze komen elkaar vooral tegen in Regio FoodValley. Daarnaast een aantal aparte samenwerkingsverbanden, waaronder Stichting Welzijn Ouderen. In dit verband hebben gemeenten een subsidierelatie met elkaar, waarbij een mogelijke herindeling met Barneveld wel invloed kan hebben op deze samenwerking. Dit vraagt alertheid.

- *Hoe zou u op dit moment staan tegenover een mogelijk initiatief om tot verdergaande samenwerking met Scherpenzeel te komen? Welke opties en varianten zouden daarbij voor u mogelijk bespreekbaar zijn?*
- *Hoe zou u op dit moment staan tegenover een mogelijk initiatief tot fusie met de gemeente Scherpenzeel (en eventueel andere gemeenten)?*

Renswoude heeft een geschiedenis samen met Scherpenzeel en Woudenberg. De uiteindelijk voorgestelde herindeling is afgeketst. Ieder is daarna zijns wegs gegaan. Scherpenzeel speelt geen prominente rol in de bestuurlijke toekomst van Renswoude. Het politiek draagvlak daarvoor ontbreekt.

- *Welke gevolgen zou een eventuele herindeling in dit gebied hebben op de bestuurlijke en regionale verhoudingen?*

Samenwerking in regionaal verband (FoodValley) verloopt goed. Er bestaat een goed evenwicht tussen Ede en Veenendaal. Een mogelijke herindeling zal waarschijnlijk een beperkt effect hebben op de regionale samenwerking. De nieuwe gemeente Barneveld wordt dan de tweede gemeente van de regio en een herindeling zorgt ervoor dat Renswoude als enige kleine gemeente overblijft. Per saldo zal dit weinig tot geen negatieve of positieve effecten hebben.

- *Wat wilt u mogelijk verder nog meegeven aan het provinciebestuur Gelderland in het kader van de voorbereiding van de mogelijke start van een Arhi-procedure rond Scherpenzeel?*

De provincie Gelderland doorloopt een precair proces. Alertheid nodig op communicatie-uitingen. Wees daar als provincie zorgvuldig in.

Verslag Verkenning (gesprek 21 april 2020)

Veenendaal

Dhr. G.J. Kats (burgemeester)

Mw. A. van de Klift (gemeentesecretaris)

- *Wat is uw visie op uw eigen bestuurlijke toekomst voor de korte en middellange termijn?*

Veenendaal is een stevige zelfstandige en toekomstbestendige gemeente met een regionaal verzorgingsgebied en functie. De schaalomvang van de gemeente biedt een uitstekende balans bestaat tussen expertise in eigen huis en voldoende nabijheid binnen de organisatie en daarbuiten.

De gemeente heeft zo'n 67.000 inwoners. Daarmee is Veenendaal de derde stad van de provincie Utrecht (vergelijkbaar met Zeist en Nieuwegein) en na Ede de tweede gemeente in de regio FoodValley. Het is net iets groter dan Barneveld. Voor de samenwerking in de regio FoodValley maakt dat overigens niet uit.

De gemeente heeft momenteel het potentieel om door te groeien tot 70 a 75 duizend inwoners, daarna loopt het tegen de gemeentegrenzen aan. Ambitie wel om nog verder door te groeien. Verdere groei vraagt om afstemming met omliggende gemeenten.

- *Welke rol ziet u in uw eigen bestuurlijke toekomst voor samenwerking met andere gemeenten in de regio? Ziet u daar voor de komende jaren nog nieuwe ontwikkelingen in voor uw eigen gemeente?*

Veenendaal werkt op individuele basis samen met Renswoude, Rhenen en Scherpenzeel, in die volgorde wat betreft intensiteit van de samenwerking. De samenwerking is veelal gericht op uitvoering, maar er is ook beleidsmatige samenwerking op enkele onderdelen.

Renswoude heeft zich tot Veenendaal gewend na het beëindigen van de beoogde fusie van Renswoude, Scherpenzeel en Woudenberg. Renswoude en Veenendaal hebben elkaar toen gevonden in een duurzaam partnerschap in samenwerking. Niet om toe te werken naar een fusie, daar voelt Veenendaal ook geen noodzaak en behoefte toe.

Veenendaal is tevreden over de samenwerking. De relatie met de samenwerkingspartners is buitengewoon goed. Formele basis daarvoor zijn dienstverleningsovereenkomsten, waarbij met Renswoude een raamcontract is afgesproken. Recent zijn de overeenkomsten verlengd.

- *In welke mate en op welke wijze speelt voor uw eigen bestuurlijk toekomst een wijziging van de gemeentelijk indeling mogelijk een rol?*

Verdere groei-ontwikkeling (>75.000 inwoners) dient in goed overleg met de omliggende gemeenten plaats te vinden. Veenendaal is zelf niet uit op fusies, maar staat wel open voor ontwikkelingen in de bestuurlijke verhoudingen die de ambitie en positie van Veenendaal kunnen ondersteunen.

Verslag Verkenning (gesprek 27 mei 2020)

Regio Food Valley

De heer Verhulst (voorzitter Bestuur)

De heer Verhoog (wnd. directeur)

De ontwikkeling van de Regio Food Valley in de komende periode (belangrijke ontwikkelopgaven)

De belangrijke ontwikkelopgaven van de regio staan verwoord in de strategische agenda en spitsen zich toe op een aantrekkelijke regio in economisch opzicht en het realiseren van de benodigde randvoorwaarden daarvoor. Dat vraagt slagvaardigheid en doortastendheid bij de betrokken partijen.

De bestuurlijke ontwikkeling en governance van de regio Food Valley

De triple helixsamenwerking in de regio wordt verder ontwikkeld en zal toezicht houden op het realiseren van de ambities uit de strategische agenda. Voor een succesvolle triple helixsamenwerking is het noodzakelijk dat gemeenten (van raad tot college) zowel zelfbewust als met een welwillende grondhouding optrekt met andere partijen. Ook partijen die geen zicht hebben op de soms complexe besluitvormingswijze van een gemeente of regio. Dit vraagt volwassen transparantie en voldoende pragmatisme van de deelnemende gemeenten.

De verwachtingen tussen de regio en gemeenten over en weer

Solidariteit, elkaar wat gunnen en realisme in de vraag die een gemeente bij anderen neerlegt is doorslaggevend in de souplesse van regionale samenwerking. Maar ook naar vermogen bijdragen (financieel, inhoudelijk en in capaciteit) en het voorkomen van free riderschap. Dit kenmerkt de samenwerking in Regio Foodvalley en dat zal de komende jaren alleen maar meer worden.

De (mogelijke) rol van de gemeente Scherpenzeel in de regionale ontwikkelingen

Op dit moment is Scherpenzeel de enige gemeente waar geen bestuurlijk trekker voor een regionale opgave is, andere kleine(re) gemeenten doen dat wel. Het zou goed zijn als Scherpenzeel in de toekomst ook bestuurlijke (en de bijbehorende ambtelijke ondersteuning) trekkerschap kan leveren. Daarnaast draait Scherpenzeel mee in de reguliere beleidsafstemming, zowel ambtelijk als bestuurlijk. Dit gaat overwegend goed, al kan Scherpenzeel niet bij alle gremia aansluiten vanwege de beperkte beschikbaarheid van ambtelijke capaciteit. Dit geldt soms echter ook voor een aantal andere gemeenten.

De betekenis van een mogelijke fusie tussen Scherpenzeel en Barneveld voor de samenwerking in de regio

Dit heeft voor de regio geen nadrukkelijke betekenis: het aantal inwoners en het werkgebied blijft gelijk, omdat Barneveld al onderdeel is van Regio Foodvalley. De voor- en nadelen van een fusie zijn voor de regio verwaarloosbaar (bij besluitvorming 7 colleges en raden i.p.v. 8)

De samenwerking met de provincie Gelderland in de regio

De samenwerking met Gelderland is van groot belang voor Regio Foodvalley (en dat geldt ook voor Utrecht). In veel gevallen ondersteunt Gelderland de ambities van de regio, zowel op het niveau van doelstellingen als bij bekostiging en uitvoering. De zelfstandigheid van Scherpenzeel is geen onderdeel van de gesprekken tussen regio en provincie.

Andere aspecten die mogelijk nog van belang kunnen zijn in het kader van deze verkenning

Gelet op het deels agrarische karakter van Scherpenzeel is actieve verbondenheid en bijdrage aan regionale programma's op dit gebied zeer gewenst.

In het belang van productieve ambtelijke en bestuurlijke verhoudingen samenwerking is snelle duidelijkheid over de bestuurlijke situatie aan te bevelen.

- *Welke samenwerkingsrelatie heeft u op dit moment met de gemeente Scherpenzeel? Verwacht u voor de komende jaren een verandering in die relatie? Wat zijn uw eigen wensen/ideeën daarbij?*

Veenendaal komt Scherpenzeel op bestuurlijk vlak vooral tegen in de FoodValley. Voor de rest werkt Scherpenzeel samen met Veenendaal op het terrein van ICT en wordt er momenteel samenwerking op belastingen verkend.

- *Hoe zou u op dit moment staan tegenover een mogelijk initiatief om tot verdergaande samenwerking met Scherpenzeel te komen? Welke opties en varianten zouden daarbij voor u mogelijk bespreekbaar zijn?*

Veenendaal staat niet onwelwillend tegenover een verzoek voor verdere samenwerking en inkoop. Het is wel van belang dat er een zekere relatie is. Als je voor ons kiest, kies je ook echt voor ons ('con amore'). Het is niet de bedoeling dat er bij Veenendaal geshopt wordt.

- *Hoe zou u op dit moment staan tegenover een mogelijk initiatief tot fusie met de gemeente Scherpenzeel (en eventueel andere gemeenten)?*

Als Scherpenzeel een verzoek doet voor een fusie met Veenendaal zal de gemeente dat open overwegen. Daar staat de gemeente zakelijk in. Veenendaal heeft daar geen eigen agenda in, mits het past bij eigen inhoudelijke afweging. Feit is wel dat Scherpenzeel niet direct aan Veenendaal grenst. Een dergelijk verzoek zou mogelijk iets kunnen betekenen voor de positie van Renswoude. Veenendaal is er niet op uit om daar iets in te forceren. Dat moet goed afgewogen worden.

- *Welke gevolgen zou een eventuele herindeling in dit gebied hebben op de bestuurlijke en regionale verhoudingen?*

Bij een fusie van Scherpenzeel met Barneveld, wordt de nieuwe gemeente groter dan Veenendaal en daarmee de tweede gemeente van FoodValley. Voor Veenendaal is dat geen probleem. Bij deze fusievariant moet er wel iets worden geregeld ten aanzien van de samenwerking die Veenendaal heeft met Scherpenzeel op het gebied van ICT en (zoals nu voorzien) belastingen.

- *Wat wilt u mogelijk verder nog meegeven aan het provinciebestuur Gelderland in het kader van de voorbereiding van de mogelijke start van een Arhi-procedure rond Scherpenzeel?*

Belangrijk dat er snel duidelijkheid is. Kies voor een optie die geen langdurig negatief beslag legt op de regionale samenwerking en de bestuurlijke verhoudingen in het gebied.

Verslag Verkenning

Woudenberg (28 april 2020)

Mw. T. Cnossen (burgemeester)

Mw. S. van der Marck (gemeentesecretaris)

Afspraken over verslaglegging: GS besluit inzake Verkenning en bijbehorende stukken wordt 1 week voor publicatie/openbaarmaking aan gemeente Woudenberg verzonden

Van het gesprek is verslag gemaakt en dit verslag is voor akkoord voorgelegd aan alle aanwezigen. De verslagen zullen op een later moment (tijdstip afhankelijk van de besluitvorming over mogelijk te starten Arhi-procedure) ook openbaar kunnen worden gemaakt. Burgemeester Cnossen en secretaris Van der Marck stellen hierbij als voorwaarde dat de gemeente Woudenberg tijdig voorafgaand aan openbare publicatie van de rapportage Verkenning versterking Bestuurskracht Scherpenzeel en een daarop te baseren GS besluit, terzake worden geïnformeerd en in het geval dat er geen GS-besluit tot start van een artikel 8 procedure worden gestart hier ook over worden geïnformeerd. Hierdoor kan het college vooraf kennisnemen van de stukken en het besluit en de gemeenteraad hierover (vertrouwelijk) informeren alvorens het besluit en bijbehorende stukken openbaar worden. Op verzoek van burgemeester Cnossen geeft de heer Louter een toelichting op de planning voor dit proces en de te verwachte datum voor besluitvorming over de verkenning en de onzekerheden/afhankelijkheden die hier op dit moment nog in zijn.

Deelvragen en beantwoording Gemeente Woudenberg

In het gesprek zijn de volgende deelvragen aan de orde gekomen.

1. Wat is uw visie op uw eigen bestuurlijke toekomst voor de korte en middellange termijn?

In de beleidsbegroting 2020 heeft de gemeenteraad de strategiekaart vastgesteld. Daarin is verwoord waar gemeente Woudenberg voor gaat en voor staat: “Wij staan voor een zelfstandig Woudenberg dat ambitieus, efficiënt, en voortvarend aan de slag gaat om het beste te doen voor Woudenberg. We hebben vertrouwen in onze inwoners, ondernemers en organisaties. Samen werken we aan een duurzame, sociale, ondernemende en veilige toekomst voor ons dorp. Een dorp waar iedereen mee kan doen, we weerbaar zijn, we omzien naar elkaar en iedereen zich thuis voelt. Inwoners ervaren de gemeente als een professionele dienstverlener en partner. Woudenberg is een financieel gezonde gemeente met oog voor kwaliteit en betaalbaarheid. Een gemeente die meedenkt, participeert, stimuleert en faciliteert.”

In 2015 heeft de gemeenteraad de Strategische visie op samenwerking door de gemeenteraad vastgesteld. De samenwerking met externe partijen binnen de gemeente Woudenberg kenmerkt zich door het slim en pragmatisch regelen van zaken, het vinden van een passende oplossing voor een specifieke lokale situatie, en het motto dat samenwerken iets praktisch moet opleveren. Daarbij is het van belang dat het ‘gevoel’ goed moet zijn.

Een actualisatie van deze nota wordt dit jaar voorgelegd aan de gemeenteraad. De lijst van partijen waarmee we op een of andere wijze samenwerken is hierbij onder de loep genomen. Voortdurend stellen we ons daarbij de vragen;

- Zitten we wel aan de juiste overlegtafel?
- Wat is onze invloed?
- Wat is de meerwaarde van het overleg?
- Zijn er alternatieven denkbaar?

Woudenberg is voor wettelijke taken en maatschappelijke opgaven geworteld in Regio Amersfoort en provincie Utrecht. Sinds 1969 werkt Woudenberg samen binnen het Gewest Eemland en de rechtsopvolgers daarvan, en sinds 2009 is ook de samenwerking gezocht binnen het Bestuursconvenant Regio Amersfoort op beleidsmatige en bestuurlijke samenwerking. In dit convenant zijn de volgende gemeenten vertegenwoordigd: Amersfoort, Baarn, Bunschoten, Eemnes, Leusden, Soest, Woudenberg, Barneveld en Nijkerk. De samenwerking richt zich op de thema's sociaal domein (breed), ruimte en wonen, economie, toerisme, verkeer en vervoer. De beweging vanuit het Rijk om te werken met regiodeals versterkt dit verder. Recente voorbeelden zijn de regiodeals, de woondeals en de Regionale Energie Strategie (RES). Woudenberg wordt hierbij ingedeeld in Regio Amersfoort. In de Regio Amersfoort zijn ook de gemeenten Nijkerk en Barneveld vertegenwoordigd waardoor er een directe samenhang is met Foodvalley. Waar nodig werkt Woudenberg ook thematisch samen met Foodvalley-gemeenten, denk hierbij Aanpak vrijkomende agrarische bebouwing. Gemeente Woudenberg maakt voorts onderdeel uit van de Veiligheidsregio Utrecht. Tot slot maakt de ligging van Woudenberg op de grens van twee ruimtelijke eenheden (Vallei en Heuvelrug) en op de grens van drie bestuurlijke samenwerkingsverbanden (Regio Amersfoort, Food Valley en U10/U16) deelname aan verschillende overlegtafels noodzakelijk om de belangen van Woudenberg te kunnen behartigen.

Op het gebied van Informatisering en automatisering werkt Woudenberg samen met gemeente Veenendaal. In 2020 gaat ook de uitvoering van WOZ-taken over van gemeente Scherpenzeel naar Veenendaal en wordt ook BAG/BGT in Veenendaal ondergebracht. Op gebied van HR en werving en selectie werkt Woudenberg samen in een regionaal samenwerkingsverband Utrecht-Zuid waar acht deelnemende gemeenten, waaronder Woudenberg, vacatures met elkaar uitwisselen en het doel hebben om mobiliteit te bevorderen. De medewerkers van deze gemeenten worden als interne kandidaat meegenomen wanneer zij op een van de vacatures van de deelnemende gemeenten solliciteren.

2. Welke rol ziet u in uw eigen bestuurlijke toekomst voor samenwerking met andere gemeenten in de regio? Ziet u daar voor de komende jaren nog nieuwe ontwikkelingen in voor uw eigen gemeente?

Woudenberg wenst vast te houden aan de positie die ze heeft te midden van onze andere regiogemeenten. Daarnaast wensen wij ook aan te schuiven bij andere omringende regio's als het gaat om een betere belangenbehartiging van Woudenberg bij lokale vraagstukken. Gemeente Woudenberg werkt aan duurzame versterking van de samenwerkingsrelaties als dat bijdraagt aan de doelen en opgaven van Woudenberg. Woudenberg zet haar huidige samenwerking in Regio Amersfoort, in het gebied Heuvelrug en Vallei, thematisch met Foodvalley en op provinciaal niveau in Utrecht voort.

3. In welke mate en op welke wijze speelt voor uw eigen bestuurlijk toekomst een wijziging van de gemeentelijke indeling mogelijk een rol?

Gemeente Woudenberg werkt aan duurzame versterking van de samenwerkingsrelaties als dat bijdraagt aan de doelen en opgaven van Woudenberg. Een wijziging van de gemeentelijke indeling lijkt voor Woudenberg geen invloed te hebben op de bestuurlijke en regionale verhoudingen. Woudenberg zet haar huidige samenwerking in Regio Amersfoort, in het gebied Heuvelrug en Vallei, thematisch met Foodvalley en op provinciaal niveau in Utrecht voort.

4. Welke samenwerkingsrelatie heeft u op dit moment met de gemeente Scherpenzeel? Verwacht u voor de komende jaren een verandering in die relatie? Wat zijn uw eigen wensen/ideeën daarbij?

Gemeenten Woudenberg en Scherpenzeel geven momenteel gezamenlijk uitvoering aan de WOZ-taken. In 2020 brengen beide gemeenten de uitvoering van de WOZ over naar gemeente Veenendaal. Woudenberg, Renswoude en Scherpenzeel werken verder prettig samen bij het

organiseren van Open Monumentendag en de Veteranendag. Voorts treffen Scherpenzeel en Woudenberg elkaar als er sprake van een gezamenlijk belang, denk hierbij bijvoorbeeld aan de provinciale wegen die door de gemeenten lopen. De bevolking van de verschillende dorpen en kernen in dit gebied (zoals Scherpenzeel en Woudenberg) trekken veel gezamenlijk op in maatschappelijk opzicht, zoals onder meer blijkt uit de samenstelling van sportverenigingen in het gebied.

5. Hoe zou u op dit moment staan tegenover een mogelijk initiatief om tot verdergaande samenwerking met Scherpenzeel te komen? Welke opties en varianten zouden daarbij voor u mogelijk bespreekbaar zijn?

Woudenberg wenst vast te houden aan de positie die ze heeft te midden van onze andere regiegemeenten. Daarnaast wensen wij ook aan te schuiven bij andere omringende regio's en overlegtafels als het gaat om een betere belangenbehartiging van Woudenberg bij lokale vraagstukken.

6. Hoe zou u op dit moment staan tegenover een mogelijk initiatief tot fusie met de gemeente Scherpenzeel (en eventueel andere gemeenten)?

Gemeente Woudenberg werkt aan duurzame versterking van de samenwerkingsrelaties als dat bijdraagt aan de doelen en opgaven van Woudenberg. Gelet op de huidige beperkte samenwerking met gemeente Scherpenzeel lijkt een fusie van Scherpenzeel voor Woudenberg geen invloed te hebben op de bestuurlijke en regionale verhoudingen. Woudenberg zet haar huidige samenwerking in Regio Amersfoort, in het gebied Heuvelrug en Vallei, thematisch met Foodvalley en op provinciaal niveau in Utrecht voort.

7. Welke gevolgen zou een eventuele herindeling in dit gebied hebben op de bestuurlijke en regionale verhoudingen?

Gelet op de huidige beperkte samenwerking met gemeente Scherpenzeel lijkt een eventuele herindeling voor Woudenberg geen invloed te hebben op de bestuurlijke en regionale verhoudingen. Woudenberg zet haar huidige samenwerking in Regio Amersfoort, in het gebied Heuvelrug en Vallei, thematisch in Foodvalley en op provinciaal niveau in Utrecht voort.

8. Wat wilt u mogelijk verder nog meegeven aan het provinciebestuur Gelderland in het kader van de voorbereiding van de mogelijke start van een Arhi-procedure rond Scherpenzeel

Woudenberg hecht aan een zorgvuldige procedure. Daar waar Woudenberg hierin belanghebbende is, wenst zij ten allen tijde tijdig (vooraf) en volledig geïnformeerd te worden. Zie hiervoor bovenstaande passage over besluitvorming en openbaarmaking van de rapportage Verkenning versterking bestuurskracht Scherpenzeel.

Verslag Verkenning (gesprek 28 april 2020)

Ede

Dhr. R. Verhulst (burgemeester)

Dhr. R. Groen (gemeentesecretaris)

- *Wat is uw visie op uw eigen bestuurlijke toekomst voor de korte en middellange termijn?*

Ede is een stevige zelfstandige gemeente, met een regionaal verzorgingsgebied en functie. Ede is welvarend, met vitale voorzieningen. De gemeente heeft momenteel meer dan 115.000 inwoners en groeit door. In de regio IS veel werkgelegenheid, de gemeente ligt centraal in het land en midden in het groen. Dat maakt Ede een aantrekkelijke woongemeente. De gemeente kan de komende jaren qua groei en ontwikkeling in eigen ruimtebehoefte voorzien en heeft mede daarom geen agenda op het terrein van wijziging van de gemeentelijke indeling.

- *Welke rol ziet u in uw eigen bestuurlijke toekomst voor samenwerking met andere gemeenten in de regio? Ziet u daar voor de komende jaren nog nieuwe ontwikkelingen in voor uw eigen gemeente?*

Ede is de grootste gemeente van de Regio FoodValley. Dat brengt bepaalde verantwoordelijkheid en rol met zich mee. De uitgangspositie van de regio is goed. Van belang dat de regionale samenwerking goed is. Ede kan desgewenst andere gemeenten faciliteren indien daar bij die gemeenten behoefte aan is en zal daarin een zakelijk-functionele afweging maken.

- *In welke mate en op welke wijze speelt voor uw eigen bestuurlijk toekomst een wijziging van de gemeentelijk indeling mogelijk een rol?*

Voor de opgaven van Ede hoeft er geen wijziging plaats te vinden van de gemeentelijke indeling.

- *Welke samenwerkingsrelatie heeft u op dit moment met de gemeente Scherpenzeel? Verwacht u voor de komende jaren een verandering in die relatie? Wat zijn uw eigen wensen/ideeën daarbij?*

Ede en Scherpenzeel maken allebei onderdeel uit van de Regio FoodValley en participeren ook in een aantal andere formele (en informele) samenwerkingsverbanden (zoals jeugdzorg en veiligheidsregio).

De gemeente ede voert een aantal taken uit voor andere organisaties: het 'host' bijvoorbeeld het bedrijfsbureau van de GR FoodValley en voert op basis van dienstovereenkomsten taken uit op het gebied van belastingen (voor twee andere gemeenten) en archieftaken. Dit betreft niet Scherpenzeel.

Hoe zou u op dit moment staan tegenover een mogelijk initiatief om tot verdergaande samenwerking met Scherpenzeel te komen? Welke opties en varianten zouden daarbij voor u mogelijk bespreekbaar zijn?

Ede staat open om taken op zich te nemen voor Scherpenzeel. De gemeente heeft daar een positieve grondhouding in.

Het is van groot belang dat Scherpenzeel van te voren specifiek aangeeft wat de gemeente nodig heeft/wenst. Dan kan de gemeente Ede berekenen wat de kosten zijn van deze samenwerking.

Het gaat daarbij om inkoop, waarbij Ede uitgaat van een totaalpakket. Dit houdt in dat:

1. Elke dienst (ICT, archivering, etc.) in zijn geheel moet worden afgenomen. Dus grosso modo dezelfde ondersteuning zoals dat voor de eigen organisatie is.
2. Ede voor bedrijfsvoering de enige samenwerkingspartner is van Scherpenzeel. Het is niet de bedoeling dat er geshopt wordt tussen gemeenten.

De samenwerking op de bedrijfsvoering zal wel enige standaardisatie en systematisering vragen van Scherpenzeel. Er blijft wel ruimte voor beleidsmatige 'couleur locale'.

- *Hoe zou u op dit moment staan tegenover een mogelijk initiatief tot fusie met de gemeente Scherpenzeel (en eventueel andere gemeenten)?*

Dat is nooit gevraagd en de gemeente Ede heeft daar geen behoefte toe. Ook is het onpraktisch, omdat de gemeenten niet aan elkaar grenzen.

- *Welke gevolgen zou een eventuele herindeling in dit gebied hebben op de bestuurlijke en regionale verhoudingen?*

Bij een fusie van Scherpenzeel met Barneveld, wordt de nieuwe gemeente iets groter. Dat zal per saldo geen positieve of negatieve effecten hebben op de regionale samenwerking en de onderlinge verhoudingen tussen Ede en Barneveld.

- *Wat wilt u mogelijk verder nog meegeven aan het provinciebestuur Gelderland in het kader van de voorbereiding van de mogelijke start van een Arhi-procedure rond Scherpenzeel?*

Belangrijk dat er snel duidelijkheid is. Kies voor een optie die geen langdurig negatief beslag legt op de regionale samenwerking en de bestuurlijke verhoudingen in het gebied.

VERSLAG GESPREK REGIONALE VERKENNING I.V.M. BESTUURSKRACHT SCHERPENZEEL

Dit verslag is gebaseerd op het bestuurlijk overleg dat op 12 mei 2020 is gevoerd, aangevuld met informatie uit andere contacten/bronnen. De verslaglegging is geordend langs de vraagstelling (groepsgewijs) uit de brief van GS van 8 april inzake de regionale verkenning.

Visie op bestuurlijke toekomst Barneveld en regionale samenwerking (algemeen)

Barneveld beschouwt zichzelf als een zelfbewuste en bestuurskrachtige gemeente die veel en graag samenwerkt met andere gemeenten, daar waar het de belangen van de Barneveldse inwoners, instellingen en ondernemers ondersteunt. Barneveld is constructief partner in de Regio Food Valley en voor wat betreft Ruimtelijke ontwikkeling, mobiliteit en op economische onderwerpen in de Regio Amersfoort en heeft daarnaast diverse samenwerkingsverbanden en -afspraken met partnergemeenten op verschillende taakgebieden.

Voor Barneveld speelt wijziging van de gemeentelijke indeling vanuit eigen motieven en de visie op de eigen bestuurlijke toekomst op dit moment geen rol. Wel staat Barneveld open en constructief tegenover initiatieven van de buurgemeente Scherpenzeel, mits en voor zover het daarmee ook de belangen van Barneveld en van de Barneveldse inwoners kan dienen.

Relatie met Scherpenzeel nu en in de toekomst

Met de gemeente Scherpenzeel heeft Barneveld een goede samenwerkingsrelatie in diverse verbanden (Regio Food Valley, Bureau Zelfstandigen, Rekenkamercommissie). Daarnaast wordt op diverse onderwerpen en taken situationeel samengewerkt, waarbij Barneveld probeert een “goede buur” te zijn voor die taken waarin Scherpenzeel soms beperkte ambtelijke capaciteit beschikbaar heeft. De werkrelatie daarin is goed.

Barneveld neemt waar dat er in Scherpenzeel sinds 2019 een afweging plaatsvindt over de versterking van de bestuurskracht, waarbij fusie met Barneveld als een van de mogelijke scenario's wordt geacht. Al ruim 15 jaar vindt er een discussie plaats over de bestuurskracht van de gemeente Scherpenzeel. Sinds het verschijnen van het provinciale rapport van de commissie De Graaf “Sterk Bestuur” in 2015 is deze weer geactiveerd. Daarbij is ook een variant voor een fusie met de gemeente Barneveld als een van de mogelijke scenario's op tafel gekomen. Vanuit Barneveld is tweede helft 2019 open en constructief meegedacht daarover door middel van het aanleveren van informatie en het voeren van ambtelijk overleg om dit scenario zo helder mogelijk te krijgen. Daarbij zijn overigens niet alle inzichten vanuit Barneveld in de afweging van de gemeenteraad van Scherpenzeel in december 2019 meegenomen; dit is de verantwoordelijkheid van de gemeente Scherpenzeel.

Vanuit Barneveld is nog geen bestuurlijke uitspraak gedaan over de wenselijkheid van een fusie met Scherpenzeel; wij wachten daartoe het initiatief af van andere partijen. Wel gelden voor Barneveld enkele randvoorwaarden om een fusie met Scherpenzeel serieus te willen overwegen:

- Stevig draagvlak voor een fusie, zowel in Scherpenzeel als Barneveld;
- Snelle duidelijkheid en compact proces (afronding per 1-1-2023);
- Geen grote en tijdrovende reorganisatie van de huidige Barneveldse organisatie; dus voorkeur voor een zgn. “lichte samenvoeging”;
- Duidelijke identificatie van pluspunten voor Barneveld van een eventuele herindeling;
- Adequate en tijdige betrokkenheid van de gemeenteraad.

Barneveld is desgewenst ook bereid om op andere manieren bij te dragen aan de versterking van de bestuurskracht van Scherpenzeel. De vorm daarvan is allereerst aan Scherpenzeel te bepalen. Verdergaande

ambtelijke samenwerking is daarbij bespreekbaar in een zakelijk dienstverleningsmodel dat ook de bestuurskracht van Barneveld dient. Een ambtelijke fusie is voor Barneveld niet bespreekbaar zonder eindperspectief van een bestuurlijke fusie.

Gevolgen mogelijke fusie Scherpenzeel-Barneveld

Duidelijk gesteld moet (nogmaals) worden dat Barneveld hier zelf geen initiatief in wil en zal nemen, doch wel open en constructief staat ten opzichte van initiatieven van Scherpenzeel en/of Provincie. Indien het tot een dergelijke fusie zou komen verwacht Barneveld dat die geen grote veranderingen zal geven in de regionale samenwerking en/of de bestuurlijke verhoudingen. Vermindering van het aantal gemeenten zal mogelijk een licht positief effect geven, maar de houding en opstelling van Barneveld zal in principe niet veranderen en die van andere gemeenten naar verwachting ook niet.

Overige aspecten mogelijk Arhi-proces

Barneveld wil nogmaals benadrukken het belang om de gemeenteraad goed te betrekken bij het proces en de meerwaarde voor (de inwoners van Barneveld) goed te benoemen. Barneveld spreekt de wens uit dat het proces zo wordt ingericht dat – hoe de uitkomst ook is – de bestuurlijke relaties en regionale bestuurlijke verhoudingen niet worden verstoord.